

toekomstverkenning
Petten

.....
een discussiedocument

toekomstverkenning Petten

---

een discussiedocument

eerstejaars studenten
landschapsarchitectuur &
ruimtelijke planning
Wageningen Universiteit

inhoudsopgave

---

	voorwoord	4
[1]	inleiding	7
	1.1 aanleiding	7
	1.2 doel van het project	7
	1.3 aanpak	7
[2]	analyse	12
	2.1 inwoners	12
	2.2 landbouw	16
	2.3 natuur	19
	2.4 wonen en bedrijvigheid	22
	2.5 toeristen en recreanten	25
[3]	vier integrale wensbeelden voor Petten	29
	3.1 Groen en Gezond	29
	3.2 Duurzame ontwikkeling	37
	3.3 Outdoor Petten	41
	3.4 Regionale ontwikkeling	48

voorwoord

In dit boekje presenteren studenten Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning van Wageningen Universiteit een toekomstverkenning voor het dorp Petten. Deze verkenning het als doel om inzicht te bieden in mogelijke gevolgen van allerlei ontwikkelingen voor het dorp en een inspirerende bijdrage te leveren aan de discussies over de toekomst van het dorp.

Tijdens 2 weken practicum hebben de studenten op basis van gesprekken met bewoners, ondernemers en allerlei betrokken organisaties een aantal mogelijke toekomsten voor het dorp geschetst en hebben ze nagedacht over maatregelen die daarbij genomen kunnen worden.

Dit project is onderdeel van de werkplaats Noord-Holland Noord. De werkplaats is een initiatief om allerlei organisaties samen te brengen met als belangrijkste doel om van elkaar te leren en samen een bijdrage aan de toekomst van Noord-Holland Noord.

Dit project was niet mogelijk geweest zonder de enthousiaste medewerking van de gemeente Zijpe, in de personen van Marjolein Delis en Menno Boermans. Wij danken hen hartelijk voor het gestelde vertrouwen en de vele hulp die we hebben gekregen bij het regelen van een werkruimte en het benaderen van personen en organisaties. Verder willen we de Provincie Gelderland, in de personen van Gerda Dinkelman en Mira Heesakkers bedanken voor de financiële bijdrage aan het project, waardoor het mogelijk werd om 2 weken ter plaatse onderzoek te doen. Daarnaast bedanken we Meike Sauter, werkplaatscoördinator van Wageningen Universiteit voor haar inzet bij het regelen van de samenwerking en het project.

Dit boekje was niet tot stand gekomen zonder de vastberaden en enthousiaste inzet van Sjors de Ridder, Bas Adelerhof, Jelmer van Tol, Sarah Nietiedt en Sabine van den Berg. Het is vooral ook hun inzet die dit project tot een succes heeft gemaakt.

Tenslotte willen we nog de bewoners van Petten bedanken voor de hartelijke ontvangst in hun dorp en hun medewerking aan dit project. Wij hopen dat de ideeën die in dit boekje worden gepresenteerd voor hen een rijke bron van inspiratie vormt bij het nadenken over de toekomst van het dorp Petten.

Raoul Beunen

Gerrit Kleinrensink

Jan van Nieuwenhuize

Docenten Wageningen Universiteit

Petten 2040

bezonell

acht nok

zast

nymarkt

rosten

voor de

bettes

ziel

inwege

ndplaat

schilnde

niek, mltlen

bechtkazn

zstrige

elkgen 11 kon

000 13 80

[1] inleiding

[1.1] aanleiding

De Hondsbossche Zeeweringen bij het dorp Petten is een zwakke schakel in de Nederlandse kustverdediging. Deze plek moet op niet al te lange termijn worden versterkt, bij voorkeur door middel van zandsuppletie.

Door zandsuppletie ontstaat voor de kust van het dorp Petten een nieuw strand en dat brengt voor de gemeente Zijpe en in het bijzonder voor het dorp Petten nieuwe kansen met zich mee. Maar waar moet je dan aan denken? Hoe kijken de bewoners aan tegen deze ontwikkelingen en wat zijn eigenlijk hun wensen voor de toekomst van het dorp? Dergelijke vragen waren voor de gemeente Zijpe aanleiding om dit vraagstuk als een onderzoeksproject in te brengen in de Werkplaats Noord-Holland Noord.¹ De Werkplaats Noord-Holland Noord heeft vervolgens een groep eerstejaars studenten van de opleiding Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning van Wageningen Universiteit, gevraagd om een bijdrage te leveren aan dit project.

[1.2] doel van het project

Het doel van het project is om op basis van een zorgvuldige analyse van de wensen en ideeën van zoveel mogelijk partijen in het

gebied (bewoners, ondernemers, belangenorganisaties en overheden) een toekomstverkenning te maken van het dorp Petten, waarbij we ons richten op Petten Noord en het centrum van het dorp.

[1.3] aanpak

In de periode van 31 mei tot 10 juni 2010 hebben 43 studenten zijn, onder begeleiding van 3 docenten een toekomstverkenning uitgevoerd. Op donderdagmiddag 10 juni is deze afgesloten met een presentatie voor bestuurders. In deze korte periode is de gehele cyclus van toekomstverkenning met behulp van scenario's doorlopen. De vier hoofdvragen binnen deze cyclus zijn weergegeven in figuur 1.

Figuur 1: Schema van toekomstverkenning

¹ voor meer informatie over de Werkplaats zie: www.dewerkplaats.eu

Een toekomstverkenning is een belangrijk onderdeel van het opstellen van ruimtelijk beleid. Zoals in figuur 1 is te zien zijn 2 hoofdvragen vragen leidend. Aan de ene kant is dit de vraag "*waar gaat het heen?*" en aan de andere kant de vraag "*waar willen we naar toe?*". De eerste vraag heeft betrekking op allerlei ontwikkelingen die de ruimtelijke organisatie in een gebied beïnvloeden, de tweede op wat betrokken partijen vinden van die ontwikkelingen en op hoe ze de toekomst van het gebied graag zouden zien. In de laatste stap "*Hoe komen we er?*" gaat het om het uitbrengen van een advies aan bestuurders ten aanzien van mogelijke strategieën en maatregelen waarmee een brug kan worden geslagen tussen ruimtelijke ontwikkelingen waarmee het gebied mogelijk wordt geconfronteerd en de verschillende wensbeelden voor de toekomst van Petten.

De eerste week van het onderzoek stond in het teken van de vraag "*waar staan we nu?*" Het onderzoek richtte zich op de sociaal- en fysiek organisatie in het gebied met bijzondere aandacht voor de ruimtelijke organisatie. Als leidraad voor het onderzoek zijn de volgende vragen opgesteld:

Hoe is de situatie ten aanzien van:

- De inwoners in relatie tot hun voorzieningen en leefbaarheid?
- Landbouw, natuur in relatie tot bodem, waterhuishouding en landschap?
- Wonen, bedrijvigheid in relatie tot (beroeps)bevolking, mobiliteit?
- Toeristen en recreanten en hun voorzieningen in relatie tot de aantrekkelijkheid van het gebied als geheel?

De informatie is verzameld via interviews en gesprekken met bewoners, ondernemers en diverse betrokken organisaties. Op de vrijdagochtend van de eerste week hebben de studenten samen met de kinderen van de basisschool De Springschans door het dorp gewandeld, waarbij de kinderen hebben verteld wat zij de mooiste en leukste plekken van Petten vinden. Daarnaast zijn diverse beleidsdocumenten en achtergrondartikelen bestudeerd om een goed beeld te krijgen van de huidige situatie, de verwachte ontwikkelingen en de visies van allerlei betrokkenen. Het resultaat van deze stap is een goede analyse van de bestaande (ruimtelijke) situatie, met speciale aandacht

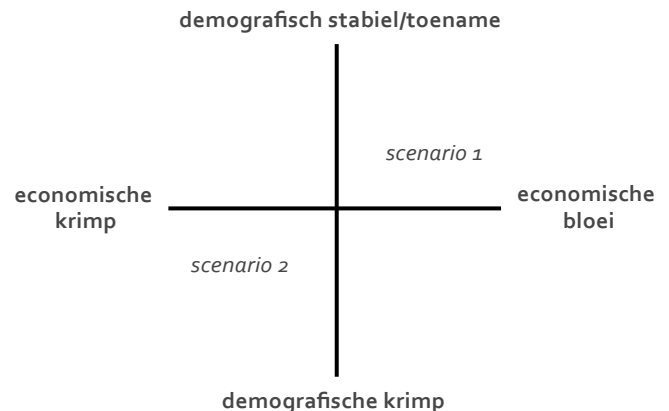
voor de ideeën, wensen en knelpunten van betrokkenen. Deze kennis en inzichten hebben de basis gelegd voor de planvorming in de tweede week. De resultaten van dit onderzoek zijn uitgeschreven in het hoofdstuk 2, "analyse".

Aan het begin van de tweede week hebben de studenten een verkenning uitgevoerd naar het mogelijke verloop van drijvende krachten² en hun mogelijke (ruimtelijke) impact op het gebied ("waar gaat het heen?"). De drijvende krachten die in het verdere proces door de groepen nadrukkelijk zijn meegenomen zijn:

- *Economie*
- *Demografie*

Deze drijvende krachten zijn met elkaar in verband gebracht. In figuur 2 is te zien dat dit in principe, uitgaande van een bepaalde bandbreedte van het verloop, vier verschil-

lende scenario's oplevert. Gezien de beschikbare tijd zijn er twee tegenovergestelde scenario's verder uitgewerkt. Voor elk scenario is verkend wat de mogelijke gevolgen voor Petten en omgeving zouden kunnen zijn in geval de maatschappij met een specifiek verloop van deze twee drijvende krachten wordt geconfronteerd.

Figuur 2: drijvende krachten en scenario's

² Drijvende krachten zijn maatschappelijke ontwikkelingen die in principe niet kunnen worden beïnvloed. Studenten hebben onderzoek gedaan naar welke drijvende krachten invloed hebben op het studiegebied. De meest onzekere en meest invloedrijke drijvende krachten zijn geselecteerd en zijn nader bestudeerd op hun mogelijke (ruimtelijke) invloed op het gebied.

Tegelijkertijd zijn er, geïnspireerd door de inzichten van de eerste week, door studenten een viertal integrale wensbeelden (*"waar willen we naartoe?"*) opgesteld. Deze wensbeelden zijn in de tekst terug te vinden onder de titels:

- *Groen en Gezond*
- *Duurzame ontwikkeling*
- *Outdoor Petten*
- *Regionale ontwikkeling*

Confrontatie scenario's en wensbeelden

De twee scenario's, waarbinnen een verkenning is uitgevoerd naar antwoorden op de vraag *"waar gaat het heen?"* (figuur 1) zijn geconfronteerd met de integrale wensbeelden. Per confrontatie zijn strategieën en maatregelen bedacht waarmee een poging wordt gedaan een brug te slaan (*"hoe komen*

we er?") tussen scenario en wens. De resultaten van deze confrontatie zijn uitgeschreven in het hoofdstuk 3, *"vier integrale wensbeelden voor Petten"*.

Het resultaat

Op basis van een confrontatie van de wensbeelden met de scenario's zijn een aantal mogelijke maatregelen en strategieën (figuur 3). Het is belangrijk om te benadrukken dat in dit verslag een eerste verkenning wordt gepresenteerd. Centraal staat daarbij de vraag die veel bestuurders bezighoudt:

"hoe kunnen we anticiperen op de mogelijke ontwikkelingen die op het gebied afkomen in het perspectief van gewenste ontwikkelingsrichtingen?"

	wensbeelden			
	Groen en Gezond	Duurzame ontwikkeling	Outdoor Petten	Regionale ontwikkeling
Scenario 1	set maatregelen A	set maatregelen C	set maatregelen E	set maatregelen G
Scenario 2	set maatregelen B	set maatregelen D	set maatregelen F	set maatregelen H

Figuur 3: De confrontatie van wensbeelden met scenario's leidt tot verschillende specifieke maatregelen

---

Met het benoemen van de specifieke maatregelen A tot en met H is het proces van toekomstverkenning nog niet af. De volgende stap is het zoeken naar overeenkomstige maatregelen. Dat zijn de maatregelen die bij elk scenario en elke visie kunnen passen. Er zijn twee belangrijke redenen waarom deze maatregelen nog niet zijn benoemd:

- De uitgewerkte wensbeelden zijn uiteraard bepalend voor de maatregelen. De in dit onderzoek gedefiniëerde wensbeelden zijn van de studenten en (nog) niet van de Pettemers zelf. Zij zullen dus zelf, samen met de politici en bestuurders, moeten discussiëren over hun huidige en toekomstige leefomgeving.
- Gezien de zeer beperkte tijd die aan dit onderzoek kon worden besteed, kan het resultaat niet meer zijn dan een eerste verkenning. Deze verkenning heeft vooral tot doel de inwoners te laten zien dat zij zelf een grote bijdrage kunnen leveren aan hun eigen toekomstige leefomgeving.

Dit onderzoek heeft veel interessante inzichten opgeleverd over de ideeën en wensen van de bevolking van Petten. Samen met scenariostudies en de wensbeelden die door de studenten zijn opgesteld en doordacht op hun consequenties voor de huidige ruimtelijke organisatie, kan dit onderzoek prima functioneren als een startpunt om inwoners en bestuurders met elkaar te laten discussiëren over de toekomst van Petten.

[2] analyse

[2.1] inwoners

in relatie tot voorzieningen en leefbaarheid

Naar aanleiding van het onderzoek in Petten zijn er interviews gehouden onder de bevolking en onder de toeristen. De bevolking is heel belangrijk in een planningsproces, want zonder de steun van de bevolking is het lastig om gewaardeerd te worden als gemeente. Er is een onderzoek gedaan naar de mening van de bevolking over de leefbaarheid in Petten.

Omdat niet alle inwoners gelijk zijn is er een eenvoudige indeling gemaakt. De bevolking is onderverdeeld in: kinderen (basisschool en jonger), jongeren (middelbare school en vervolgopleiding), volwassenen (met inwonende kinderen of tot ongeveer 55-60 jaar) en ouderen (60+).

Voor de kinderen is het leven in Petten leuk en gezellig. Er is een kleuterschool, basisschool en een kinderopvang. Bovendien zijn er verschillende sporten te beoefenen in Petten zoals voetbal en tennis. Wel zijn er een aantal sporten uit Petten verdwenen, bijvoorbeeld dansen en judo, omdat de leraren niet meer in staat waren om les te

geven en er in een klein dorp als Petten dan geen vervanging meer is. Verder worden kinderen als dat nodig is vaak met de auto naar omliggende dorpen of steden gebracht om daar een sport te beoefenen. Wat wel jammer is voor de kinderen is dat er geen dieren in de omgeving van Petten te vinden zijn. Er was vroeger een manege, maar deze is verdwenen. Dus een goed idee zou zijn om de manege te herstellen of bijvoorbeeld een kleine kinderboerderij op te zetten. Uit onderzoek onder basisschoolkinderen is ook gebleken dat zij graag zien dat de manege wordt opgeknapt. Zij weten echter niet dat dit allemaal veel gecompliceerder is dan het lijkt, met betrekking tot onder andere grondeigenaren en bestemmingsplannen. Ook de skatebaan is voor de kinderen een belangrijke plek. Dit is een plaats waar ze bijeen kunnen komen en waar ze kunnen spelen. Verder wees het onderzoek op de basisschool uit dat kinderen meerdere aspecten willen behouden in Petten: de basisschool, het strand, het bos, het voetbalveld en de dijk.

Voor de jongeren is het leven in Petten iets minder dan voor de kinderen. Om te beginnen is dit omdat de middelbare school

---

verder weg is, de jongeren kunnen naar Alkmaar of naar Schagen. De busverbinding naar Schagen is heel erg slecht en om naar Alkmaar te komen duurt het ook bijna 1 uur. Ook na schooltijd is er minder te doen voor de jongeren in Petten, volgens hen zijn er niet voldoende sporten en daarom moeten ze na schooltijd naar omringende dorpen. Ook zijn er geen feesten of uitgaansmogelijkheden in Petten, in de zomer worden er wel eens feesten gegeven en die zijn volgens de jongeren heel erg leuk. Alleen in de winter is het dan naar de mening van de jongeren weer net zo dood als eerst. Als de jongeren uit willen gaan moeten ze naar Alkmaar met de bus, maar dat is op het laatst om half 11 mogelijk en daarna moeten ze met de taxi, wat een dure bezigheid is.

Wanneer jongeren de middelbare school hebben afgemaakt en ze gaan studeren is dat voor veel van hen de mogelijkheid om uit Petten te vertrekken. Veel van de jongeren wil hun "verdere jeugd" nog besteden in een grotere stad en gaan daarom weg uit Petten tegen de tijd dat ze 18 tot 20 jaar oud zijn. Het goede nieuws is wel dat veel jongeren van plan zijn om in de toekomst hun kinderen net zo op te laten groeien als dat zij dat

gedaan hebben. Dus tegen de tijd dat ze aan een gezin en kinderen toe zijn, komen ze weer terug in Petten. Dit is mogelijk gezien het woningaanbod. Er zijn weinig starterwoningen in Petten, maar wanneer men een gezin heeft gesticht en een vaste baan heeft is het mogelijk een huis te kopen in Petten.

Als volwassene is Petten een perfecte plek om te leven. Het is rustig voor de kinderen, niet te druk en dus redelijk veilig om op te groeien. En verder zijn volwassen mensen meestal redelijk mobiel, dus met de auto kunnen ze snel naar Alkmaar, Schagen of een andere plaats om bijvoorbeeld boodschappen te doen. Het is vaak zo dat mensen in een andere plaats de grote boodschappen doen en in het plaatselijke buurtwinkeltje de kleine boodschappen doen. Het is volgens de volwassenen wel jammer dat er niet veel winkels zijn in Petten, maar dat vinden ze ook wel logisch. Omdat de meeste volwassenen zich met de auto goed kunnen verplaatsen vinden de meesten dit niet echt een probleem. Wat wel veel als nadeel genoemd werd bij volwassenen is dat het jammer is dat de bakker en de slager zijn verdwenen in Petten, ook al is de bakker in de SPAR heel goed.

Als oudere is het leven in Petten ongeveer net zo als volwassene, mits ze mobiel zijn. Voor hen zijn er net als voor de volwassenen verschillende bezigheden, zoals een biljartclub. Als de ouderen niet meer mobiel zijn en bijvoorbeeld niet meer in staat om auto te rijden, dan wordt het anders. Dan moet alles gedaan worden met de voorzieningen in Petten en dat is lastig. De supermarkt is niet heel uitgebreid en andere winkels zijn er nauwelijks. Bovendien is er geen bejaardentehuis of iets dergelijks in Petten, dus mensen kunnen hier niet verzorgd worden. Juist voor de ouderen is het heel kwalijk om weg te moeten uit Petten, aangezien zij hun hele leven al in Petten hebben gewoond en dan ineens in hun laatste jaren moeten verhuizen.

Wat bewoners vaak zeiden is: "We hebben alles". En daarmee geven ze aan dat ze ook qua natuur tevreden zijn. Er wordt hierbij vaak gesproken over de duinen en het strand, maar ook over de bollenvelden en de weilanden. Omdat mensen alles in de buurt hebben houden mensen het voornamelijk bij de directe omgeving van Petten, zo fietsen mensen wel eens de Hondsbossche zeedijk af en gaan ze naar de bredere duinen

bij Groet en Schoorl, maar verder hebben ze genoeg aan het landschap om Petten heen. Wat wel werd aangegeven is dat het jammer is dat alle koeien om Petten in de weilanden verdwijnen. Bollenteelt wordt steeds belangrijker en daarom zijn er steeds minder boeren met koeien. Dit wordt zowel door jongeren als door volwassen mensen benoemd.

Het opknappen van het Korfwater is iets wat voor veel mensen belangrijk is. Het is nu "verrommeld" en het is volgens de bewoners hoog tijd dat er iets aan gedaan wordt. Het Korfwater helemaal volbouwen is echter voor de bewoners geen optie. Ook het plein wordt vaak genoemd als een belangrijk verbeterpunt. Maar deze laatst genoemde plaatsen zijn bij de gemeente al bekend, want dat zijn juist de plaatsen waar de gemeente ook in investeert.

Over het algemeen zijn de mensen in Petten wel tevreden met 'hun' dorp. De dorpsidentiteit is iets wat volgens velen behouden moet blijven, maar bijna niemand heeft bezwaar tegen een toeristisch Petten. Een groter strand is bij de meesten juist heel erg welkom en het feit dat Petten dan misschien

---

een 'badplaats' wordt, wordt niet zo erg gevonden. Mensen weten dat dit goed is voor de plaatselijke economie en vinden het wel gezellig als het in de zomer wat drukker is. De kustbus moet wel in stand worden gehouden, veel mensen uit Petten maken hier in de zomermaanden gebruik van en zijn blij dat ze voor maar 2 euro makkelijk naar Callantsoog kunnen. De terugweg wordt vaak gelopen.

Wat over het algemeen ook gevonden wordt is dat een deel van 'het imago' van Petten laagbouw is. En de nieuwe gebouwen die recentelijk gebouwd zijn vinden de inwoners van Petten niet mooi. Hierbij bedoelen de inwoners vooral het gebouw midden in Petten met appartementen en het gebouw bij de binnenkomst in Petten vanaf de grote weg. Het is te modern en te hoog voor Petten. Ook zouden er iets meer bomen mogen komen in de verschillende wijken van Petten, de nieuwbouwwijk is wel goed, maar de oudere wijken zijn heel erg kaal. Maar over het algemeen leven de inwoners van Petten met heel veel plezier in hun dorp.

[2.2] Landbouw en natuur

in relatie tot bodem, waterhuishouding en landschap

Petten heeft in haar omgeving een groot landbouwgebied, welke een grote invloed heeft op de situatie in de gemeente en de rest van de kop van Noord-Holland. Landbouw is geen, op zichzelf staande activiteit. De toekomst van de bloembollenteelt in Zijpe wordt naast vakmanschap en het ondernemerschap van de individuele bedrijven en de voordelen van de lokale omstandigheden bepaald door de maatschappelijke politieke en economische ontwikkelingen en interacties, en verhoudingen tussen de sectoren en belangen onderling binnen Zijpe alsook in het nationaal en internationaal verband. Doordat de situatie afhankelijk is van veel factoren is het moeilijk om een toekomstvisie te geven.

De concurrentie in de bollensector is wel aanwezig, maar is beperkt. China, Japan en andere landen in de wereld verhandelen een groot deel van hun bollen via Nederland, waardoor we een zeer gunstige positie op de markt hebben. Voor de gemeente Zijpe is bedreiging nauwelijks aan de orde. Toch

blijft het een punt waar we alert mee om moeten gaan. We verkeren in een economisch mindere tijd en zoals alle bedrijfstakken heeft ook de bollensector hier last van. Omdat 40% van de Nederlandse bollen op mondiale schaal wordt verhandeld, zijn de valutakoersen van groot belang. De dalende eurokoers heeft een positief effect op de export. Met name de bedrijven in de regio Zijpe zijn van oudsher gericht op teelt voor de export maar er wordt steeds meer geteeld voor de bloemproductie (broeierij). Een bedreiging in de regio kan het water- en natuurbeleid vormen. Echter ook dit beleid is afhankelijk van de economische ontwikkelingen en politieke ontwikkelingen en inzichten. Bovendien is het een en ander ook afhankelijk van de manier van inrichten. Gelet op de huidige situatie is de verwachting dat eventuele problemen oplosbaar zijn en de ontwikkelingen niet in de weg hoeven te staan. Het zal aanpassingen vragen van alle partijen.

Mochten er in de toekomst toch problemen optreden, dan zijn er nog voldoende alternatieve gebruiksfuncties aanwezig. In het ergste geval wordt de grond een dood kapitaal, maar in dit gebied zijn er voldoende

---

kansen voor ontwikkeling om te benutten. Het kiezen voor een ander grondgebruik of economische activiteit zal in het algemeen niet de eerste keuze van de ondernemer zijn. De keuze van een bloembollenteler die zich moet aanpassen zal worden bepaald door zijn sociale omgeving, de financiële mogelijkheden, de wetten en regels en zijn betrokkenheid bij de keuzemogelijkheden. De bloembollentelers (en andere agrariërs) zijn steeds op zoek naar renderende, maar werkbare ontwikkelingsmogelijkheden en alternatieven. Bij het zoeken naar alternatieven moeten deze passen in de werkcyclus van het bloembollenteeltbedrijf. Het rooi-seizoen valt in de vakantieperiode en is daarom het hoogseizoen in deze branche. Nevenactiviteiten die in die periode veel aandacht vragen gaan niet samen met het telen van bloembollen. Gedeeltelijke of volledige omschakeling gaat meestal gepaard met groot kapitaalverlies, onzekerheid, enz. Aanpassingen zullen in de praktijk dan ook geleidelijk aan plaatsvinden. Sommige bedrijven hebben al nevenactiviteiten. Deze activiteit hangt af van de bemensing van het bedrijf, de bijbehorende interesses, de noodzaak, de financiële ruimte en het risico dat men wil nemen.

Instellingen als het LTO en KAVB willen een zo goed mogelijke situatie creëren voor de land- en tuinbouw in dit gebied. Hier wordt samen met gemeente, provincie en waterschap aan gewerkt door middel van overleg zodat de belangen van de agrariërs zo goed mogelijk kunnen worden meegenomen in de besluitvorming. Ook heeft de sector een eigen visie (“Kop omhoog”) voor deze regio gemaakt en er wordt geprobeerd om op landelijk niveau invloed uit te oefenen. De sector verricht veel onderzoek om technische oplossingen te vinden voor bijv. teelt- en milieuproblemen. Ook wordt structuuronderzoek gedaan. In Zijpe is er sprake van een positief ondernemersklimaat en –ambitie. De schaalvergroting zal voor de meeste bedrijven doorzetten en andere bedrijven zullen zich richten op die marktonderdelen die het beste of beter passen.

De bollentelers zelf maken zich geen zorgen over de toekomst van de bollenteelt in de gemeente Zijpe. De concurrentie uit het buitenland is nauwelijks concurrentie te noemen. De productiekosten in bijvoorbeeld China en Japan zijn veel hoger in vergelijking met Nederland. In deze landen is de grondprijs namelijk erg hoog en is de bodemge-

.....

schiktheid en het juiste klimaat van nature niet altijd aanwezig.

Maar er moet wel verder gekeken. Bijvoorbeeld op het gebied van de distributie. De oost-west verbinding is zeer matig. De vlotbruggen zijn niet voldoende. De telers pleiten daarom voor een verbinding tussen Den Helder-Stolpen-Medemblik. Het vervoer zal sneller verlopen en daarmee zullen de kosten kunnen dalen.

De onbezorgdheid onder de telers valt wellicht te verklaren door de lage druk van stedelijke behoeften op hun land. Dicht bij de steden zijn de vraag naar recreatie, de grondprijzen en dus de druk op de boeren groter, maar in het noordelijk duinzandgebied, waar het bollengebied ten oosten van Petten onder valt, is die druk nauwelijks aanwezig.

Daar waar boeren zich geen zorgen maken over hun toekomst wordt er in de LEI, opgesteld door de Wageningen Universiteit, wel lichtelijk gevreesd voor de toekomst. Mogelijke verzilting, waar bollen zeer gevoelig voor zijn, kunnen een rooskleurige toekomst om zeep helpen.

[2.3] Natuur en landbouw
*in relatie tot bodem, waterhuishouding en
landschap*

Het begrip 'natuur' kan moeilijk gedefinieerd worden zodat iedereen zich kan vinden in het begrip 'natuur'. Om dit probleem te verhelpen zijn de begrippen 'nieuwe natuur' en 'groen' toegevoegd. In en om Petten is veel groen te vinden: groenstroken, bosschage, weide, akkers, duinen en bos. Natuur is in de pure definitie nergens meer in Nederland te vinden. Dit heeft meerdere redenen. Men zag vroeger de waarde van onbewoond gebied, waar dus de natuur vrij spel had, niet in. Ook wordt er veel gebied door de groeiende steden in beslag genomen. Als gevolg van de verdwijnende soorten kwam de Europese Unie met samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa, 'Natura 2000'. De gemeente Zijpe telt twee 'Natura 2000'-gebieden: 'Duinen Zwanewater en Pettemerduinen' en 'Abtskolk en de Putten'. Deze gebieden worden beheerd door Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Hoogheemraadschap Noord-Hollands Noorderkwartier, Landschap Noord-Holland, Defensie en particulieren. Ook in het dorp Petten is er het nodige

groen. Wat is de waarde van het groen en de natuur in en om Petten?

Tijdens de eerste week van het verblijf spraken de studenten met de actoren in het dorp. Zo werd er gesproken met Staatsbosbeheer, Hoogheemraadschap Noord-Hollands Noorderkwartier, Arnold Gronert, Camping Corfwater en Peter Tuin Holding BV.

De gemeenteraad van de gemeente Zijpe hecht veel waarde aan de landbouw. Sinds enkele jaren bestaat er de partij 'Natuurlijk Zijpe'. Deze partij staat onder andere voor een duurzame toekomst voor landschap en natuur. Daarmee wordt ook de natuur onder de aandacht gebracht. Want in feite is de gemeente Zijpe door de overwegende bollenteelt een agrarische gemeente. Met de komst van de 'Natura 2000'-gebieden aan de kust, moet daar meer aandacht voor komen. Staatsbosbeheer geeft die aandacht en wil dat integreren met andere partijen. Staatsbosbeheer staat voor natuur die toegankelijk is voor mensen en open toegankelijk is voor recreatie. Maar de natuurliefhebbers zien liever dat de recreatie wordt geëxtensiverd. Alleen voetgangers nog in de duinen, om de

rust daar terug te laten keren. Ook zien zij liever geen aanpassingen aan de Pettemer en Hondsbossche zeewering. De strekdammen van de dijk zijn het foerageergebied van de vogels die verblijven in het natuurgebied 'De Putten'. De strekdammen zullen bedekt worden met zand wanneer er zou worden gekozen voor een zandmotor voor de kust. Het hoogheemraadschap heeft in de plannen een natuurgebied voorgesteld halverwege de zeewering. Wanneer er wordt gekozen voor verhoging van de zeewering, dan zal het natuurgebied 'De Putten' terrein moeten inleveren. Dit is niet mogelijk, omdat dit gebied een 'Natura 2000'-gebied is. Ook denken de natuurliefhebbers, in de persoon van Arnold Gronert, dat het versterken van de zeewering niet nodig is. Dit omdat de dijk één van de beste dijken in Nederland is. Daarbij is de zandmotor nadeling voor Waddenzee, die zal verder dichtslibben. Staatsbosbeheer ziet daarentegen de kansen van de zandsuppletie, zo wordt de kust breder en is er meer ruimte voor het strand en voor de natuur. Zij vindt dat Petten meer op de kaart moet worden gezet wat betreft de natuurwaarden. Want zo zegt zij heeft Petten een grote potentie op het gebied van natuur. Disco's,

grootschalige recreatie moeten worden geweed en moeten meer plaatsvinden in al bestaande plaatsen die al die functies vervullen. Ook andere actoren hebben belang bij natuur. Camping 'Corfwater' geeft aan dat elke vorm van recreatie in combinatie met natuur gewenst is. Het probleem is dat de gemeente meer ziet in functie en nut in plaats van verfraaiing en uitstraling. Daar is natuur ook een onderdeel van. De vervalten manege in het Korfwater is nog steeds een doorn in het oog van velen. Het gebied het Korfwater, is grotendeels in bezit van Staatsbosbeheer. Camping 'Corfwater' en Peter Tuin Holding bezitten allebei ook een aanzienlijk deel. Plannen voor herinrichting van het Korfwater zijn niet duidelijk. De gemeente is daarbij aan zet. De angst van Staatsbosbeheer is dat Peter Tuin Holding B.V. te hoge appartementencomplexen zal laten bouwen op het terrein van Huis ter Duin waardoor de leefkwaliteit zal afnemen in het Korfwater.

Er bestaan ook verschillende ideeën over de parkeerplaats aan de zuidkant van het Korfwater. Staatsbosbeheer ziet het liefst dat daar de natuur weer vrij spel krijgt. De campingeigenaar ziet het liefst dat de

---

parkeerplaats behouden blijft. Het is waardevol voor de ontwikkeling van het dagtoerisme. Peter Tuin Holding B.V. ziet het liefst daar 30 appartementen verrijzen.

In de ogen van Staatsbosbeheer is de parkeerplaats deel van de ecologische verbinding tussen het bos en de zeewering. Deze scheidt het Korfwater en de camping van het dorp. Bij de campingeigenaar heersen vooral vragen over de breedte van deze strook en op welke wijze deze moet worden ingepast. De camping is dan weliswaar niet dichtbegroeid, maar hier leven wel soorten die van waarde zijn. De camping is gesteld op een zogenaamde 'groene' aanpak. Milieu en natuur staan hoog in het vaandel.

In Petten zijn de tankvallen en de daarbij behorende 'duinen' van grote ecologische waarde. Ze vormen de schakel tussen de ecologische verbinding van het bos naar de zeewering en de sportvelden in de zuidwesthoek van Petten met aansluiting op de Hazepolder.

Het werkelijk belang van de natuur voor de inwoners van Petten is misschien wel de mogelijkheid om de hond uit te kunnen

laten, aldus Staatsbosbeheer. De natuur wordt vooral bezocht door natuurliefhebbers uit het hele land en toeristen. Er zijn kansen voor Petten om zich op de kaart te zetten. De kansen liggen bij de natuur. In combinatie met de natuur en rust kan veel bereikt worden om toch een breed publiek te trekken naar Petten. Dit kan zowel de toerist zijn als de nieuwe bewoner die behoefte heeft aan natuur, rust en goede voorzieningen.

[2.4] Wonen en bedrijvigheid

in relatie tot (beroeps)bevolking en mobiliteit

Petten is een vrij rustig en kleinschalig dorp. De supermarkt wordt vooral gebruikt door ouderen. Veel mensen maken gebruik van de omliggende kernen met meer en betere voorzieningen. Uit interviews blijkt dat de inwoners van Petten een bepaalde trots hebben. De inwoners wonen met plezier in Petten.

Er is behoefte aan meer starterwoningen. Dit kan op kleinschalig niveau verbeterd worden. De huizen op het Plein 1945 zien er volgens de bevolking niet aantrekkelijk uit. Het is echter erg prijzig om deze op te knappen.

Wonen

De wooncompagnie heeft 735 woningen in de gemeente Zijpe. In Petten hebben ze woningen in het oude gedeelte, de nieuwe wijk, tegen de dijk aan bij de Noordzeestraat en in het appartementencomplex. In heel gemeente Zijpe geldt er een wachttijd van gemiddeld 1 of 2 jaar voor huurwoningen. Dit is in vergelijking met de rest van

Nederland relatief kort. In Petten worden de huurhuizen moeizaam verhuurd maar er is geen sprake van leegstand. De algemene trend is dat er meer huizen gehuurd worden in Nederland. Dit zie je ook terug in Petten.

'T Zand is een van de groeikernen van gemeente Zijpe. Zodoende komen daar de voorzieningen en ook uitbreiding van woonwijken. Redelijkerwijs zullen ondernemers zich niet vestigen in een kleine kern als er een groeikern in de buurt aanwezig is. Zo is er ook te zien dat huurwoningen in Callantsoog populairder zijn dan de huurwoningen in Petten. Huurders willen namelijk graag voorzieningen in hun directe omgeving hebben.

Centrum

Petten heeft wel potentie om een impuls te krijgen. Met een zandsuppletie zullen er meer mogelijkheden voor ondernemers komen. Dit heeft vervolgens ook een positief effect op het verhuren van huurwoningen. Een mogelijk gevolg is echter ook het verschuiven van het huidige centrum. Nu wordt het centrum regelmatig betiteld als "slecht bereikbaar" en "verkeerd geplaatst". Door middel van de zandsuppletie kan hier dus op ingespeeld worden.

Bevolking

De algemene trend onder de bevolking is dat de mensen tussen 18-25 wegtrekken uit Petten. Daarna komen zij graag terug om hun kind op te voeden in een rustige omgeving; zoals zij die ook in hun jeugd hebben gekend. In de gemeente Zijpe is er geen sprake van vergrijzing. In Petten zijn het vooral kinderen die de ouderen in het dorp aanstipten in het onderzoek. De ouderen in het dorp maken met name gebruik van de voorzieningen die in het dorp zijn. Er zijn geen statistische cijfers voor de kern Petten maar wel voor de gemeente Zijpe. De bevolking is gemiddeld genomen van een middelbaar opleidingsniveau. De werkloosheid is laag en er is sprake van een jonge beroepsbevolking. Van de beroepsbevolking werkt 51% in de gemeente Zijpe. Dit verklaart het negatieve pendelsaldo.

Bedrijvigheid

Boeren

In de omgeving van Petten zijn enkele boeren gevestigd. Vrijwel alle agrarische bedrijven zitten in de bollenteelt. Één agrarisch bedrijf is een melkveehouderij. Veel boeren zijn na de tweede wereldoorlog

overgestapt op de bollenteelt vanwege de geschikte grond. Uit interviews blijkt dat vrijwel geen van de agrarische bedrijven nevenactiviteiten uitvoeren. Dit zou ten koste gaan van hun hoofdtaak; de bollenteelt. Verbredende activiteiten zijn bijvoorbeeld windmolens. Dit vinden de bewoners echter lelijk.

De kans dat de grond braak komt te liggen wanneer er geen opvolger gevonden wordt is niet aanwezig. De toekomst ligt bij schaalvergroting dus de grond kan dan verkocht worden aan een andere agrariër. Stedelijke druk is in dit gebied ook niet aanwezig dus de agrariërs hoeven niet bang te zijn dat ze van hun grond af moeten.

ECN

Het Energie Centrum Nederland is in Petten gevestigd. Het ECN is een onderzoekcentrum naar duurzame energie en produceert medische isotopen voor onder andere behandelingen tegen kanker. Het ECN is in Petten gevestigd vanwege de lage bevolkingsdichtheid van de regio, de aanwezigheid van koelwater en de gemakkelijke lozing van dit koelwater. Door de kerncentrale heeft het ECN een negatief imago

naar de rest van Nederland en omstreken. De inwoners van Petten zien het nut van het ECN in. Het ECN heeft daarnaast een heel belangrijk effect op het dorp. Petten is namelijk sinds de komst van het ECN vier keer zo groot geworden. De inwoners zijn niet bang voor eventuele gevolgen en weten dat er een moderne brandweercentrale aanwezig is.

Toch woont slechts $\pm 10\%$ van de werknemers van ECN in de gemeente Zijpe. Dit is te verklaren doordat de banen bij het ECN vaak goed betaalde banen zijn waar een grote hoeveelheid kennis voor nodig is. Deze mensen wonen over het algemeen in de grotere en duurere huizen in bijvoorbeeld Bergen. Het ECN heeft echter ontzettend veel invloed op de omgeving. Bij het verdwijnen van het ECN zouden er 2000 directe en 2000 indirecte banen verdwijnen. De gemeente staat positief tegenover de uitbreiding van ECN. Dit komt omdat $\pm 30\%$ van de totale werkgelegenheid door de ECN verschaft wordt.

MKB

Het midden en klein bedrijf is in Petten nauwelijks aanwezig. Dit is te verklaren

doordat Petten een te klein verzorgingsgebied is. De gemeente focust vooral op kern 't Zand. Hier wordt dan ook een bedrijventerrein gerealiseerd. Het gevolg is dat bedrijven zich juist daar gaan vestigen. Dit gebeurt om in de buurt te zijn van andere bedrijven. De gemeente focust zich wel op MKB en niet op grootschalige bedrijven. Op deze manier tracht de gemeente de gehele gemeente Zijpe een economische impuls te geven.

Mobiliteit

De toegankelijkheid van Petten is niet goed. Op verkeersborden wordt onduidelijk aangegeven waar Petten ligt. Daarbij komt dat Petten bijna geheel achter een dijk verstopt ligt en daardoor snel voorbij gereden wordt. De OV-verbinding naar Schagen is ook slecht terwijl veel inwoners dit als een belangrijk dorp zien voor voorzieningen zoals bijvoorbeeld de school en de winkels. Een andere belemmerende factor zijn de vlotbruggen. De oost-west verbinding is door deze monumentale vlotbruggen slecht. Vooral agrariërs en zwaar transport ondervinden hier last van.

[2.5] Toeristen en recreanten

en hun voorzieningen in relatie tot de aantrekkelijkheid van het gebied als geheel

De officiële opgave was om het volgende te onderzoeken: *"De toeristen en de recreanten en hun voorzieningen in relatie tot de aantrekkelijkheid van het gebied als geheel"*. Daarom was de eerste stap het in beeld krijgen van wat voor soort toeristen en recreanten er in Petten te vinden zijn, welke sfeer Petten uitstraalt op deze bezoekers, welke voorzieningen toeristen gebruiken en waar ze die gebruiken, welke punten volgens de toeristen verbeterd kunnen worden en op welke manier Petten zich onderscheidt van de andere dorpen in de omgeving.

Onze persoonlijke, eerste indruk was belangrijk voor het verzamelen van deze informatie. Verder zijn er interviews gehouden onder de toeristen en de recreanten, bij de eigenaar van Camping Korfwater en bij de toeristeninformatie (VVV) in Callantsoog.

Resultaten

In eerste instantie lijkt Petten heel rustig, saai en zonder toeristische bijzonderheden, dit lijkt niet heel positief voor een dergelijk

kustdorp. Toch bleek tijdens de interviews met - meestal Duitse - toeristen dat deze eerste indruk juist de kracht en de bijzonderheid van het dorp Petten is. De toeristen en recreanten zijn hoofdzakelijk jonge gezinnen en oudere mensen, die allemaal naar Petten komen om van de rustige sfeer te kunnen genieten. Weinig mensen die in de weg lopen, er hangt een familiale sfeer, de bewoners zijn vriendelijk, er zijn voldoende parkeermogelijkheden direct aan het strand (voor gehandicapten op de dijk) en het strandgebruik is gratis (vergeleken met Duitse stranden dus goedkoop). Dit waren de genoemde positieve punten voor Petten en de reden waarom bezoekers naar Petten komen. Het bleek dat bezoekers vaak in bungalows of op kampeerreinen verblijven en over het algemeen voor ongeveer twee weken naar Petten komen. Ook komen ze graag terug in Petten, velen komen al jaar naar jaar terug naar dit dorp. Voorzieningen, zoals supermarkten worden hoofdzakelijk in de grotere dorpen in de omgeving van Petten gebruikt. De supermarkt in Petten wordt alleen voor kleine boodschappen gebruikt. Van de horeca wordt in Petten wel gebruik gemaakt. Ook kwam het ECN nog even ter sprake, maar de reactor was voor de

bezoekers geen reden om weg te blijven. Uit het gesprek met de eigenaar van het kampeerterrein bleek dat hij met zijn huidige situatie in Petten tevreden is. Als verbeterpunten werden genoemd dat de oude manege aantrekkelijker moet worden en omdat er in Petten wel potentie is moet ook tijdens het winterseizoen kamperen toegelaten worden.

De problematiek wat betreft de dorpskern van Petten wordt in het interview met de VVV besproken. Een probleem is de infrastructuur. Door de binnenlandse dijk komen bezoekers uit de richting van Alkmaar er pas na tientallen meters achter dat ze Petten voorbij zijn gereden zijn en dat er een groot strand aanwezig is. Toeristen gaan dan rechtstreeks naar dit strand via de Spreeuwendijk, maar komen zo niet in aanraking met het dorpsplein. Bezoekers rijden naar het strand, parkeren direct achter de dijk, genieten van de rust aan het strand en rijden daarna direct weer naar huis. Daardoor weten ze niet wat voor eventuele winkels er in het centrum aanwezig zijn. Een voordeel van deze infrastructuur is wel dat het centrum bijna vrij van verkeer is en het daardoor een rustige en veilige sfeer biedt.

Over het algemeen kunnen we concluderen dat Petten in vergelijking met andere dorpen (bijvoorbeeld Callantsoog) de bijzonderheid heeft, dat in Petten niet veel toeristen aanwezig zijn (maximaal twee keer per jaar worden alle parkeerplaatsen gebruikt), dat voorzieningen in andere dorpen gebruikt moeten worden, maar dat dit niet als negatief beschouwd wordt en gekeken door de ogen van de toerist moeten er geen grote veranderingen komen.

OVERLEEF JIJ PETTEN?!

- Petten gaat zich richten op de sporters en de avontuurlijke vakantiegangers.
- De zandsuppletie creëert een strand vol mogelijkheden voor extreme strandporten.
- Massatoerisme wordt vermeden om het rustige, dorpse karakter zo veel mogelijk te behouden.
- Alle faciliteiten zijn het hele jaar door toegankelijk voor alle bewoners en bezoekers van het dorp.
- Het aantal parkeerplaatsen wordt uitgebreid en krijgt een tarief.
- Het vernieuwde dorpscentrum heeft een breder winkelaanbod. Ook door het open karakter trekt het meer bezoekers.
- Behoud van het landschap en vergroting van de recreatieve functie.
- Promotie op kleine schaal en binnen sportwereld.

Regionale ontwikkelingen

- Recreanten die via de verlenging van de A7 het gebied binnen treden, komen uit bij Callantsoog en gaan daar hoogstwaarschijnlijk recreëren.
- Recreanten die via de A10

Accommodatie Legenda

- /// Appartementen
- /// Camping
- /// Burgalingspark

[3] vier integrale wensbeelden voor Petten

[3.1] Groen en Gezond

Groen en Gezond staat voor het ontwikkelen en versterken van de natuur, groenvoorzeningen, rust en leefbaarheid in Petten. Waardoor Petten zich kan onderscheiden van andere kustplaatsen door zich te richten op bewoners en toeristen die op zoek zijn naar de rust en natuur aan zee. Doordat Petten al veel te bieden heeft op het gebied van natuur, kunnen we dit nog versterken. De visie zorgt voor een natuurlijke selectie in de doelgroepen die het liefst zouden willen verblijven zowel permanent als tijdelijk in en om Petten. Zo kan de gemeente Zijpe haar gasten zowel een badplaats als een natuurkustplaats bieden om te verblijven.

[scenario 1] *economische bloei en demografische stabiliteit/toename*

De visie gaat uit van een zeer gunstig toekomstperspectief. De economie zal bijtrekken en de recessie is voorbij. Ook er is een stabilisatie of zelfs een lichte groei van het bevolkingsaantal. Dit heeft tot gevolg dat er weer meer behoefte is aan woningen in het rustige buitengebied, aan zee. En dat er geld vrij komt voor gebiedsontwikkelingen. De noodzakelijke investeringen voor de veiligheid wat betreft water hangen ook af

van de economische situatie. In dit scenario gaan we daarom uit van een gunstig budget voor de kustversterking. Door de provincie, gemeente en hoogheemraadschap is los van de uitkomsten van de pilot "Identiteit Kustplaatsen Petten" de voorkeur gegeven aan de zandsuppletie.

Voor dit scenario wordt uitgegaan van de zandsuppletie. Deze heeft zowel indirecte als directe gevolgen voor de ontwikkelingen in Petten. Zo ontstaat er ruimte voor andere vormen van recreatie en ruimte voor natuur, de duinen kunnen worden uitgebreid waardoor er een groter habitat ontstaat en bij de zandsuppletie wordt ook halverwege de Hondsbossche en Pettemerzeewering ruimte voor natuur gereserveerd. Maar de nieuwe natuur kent ook een bedreiging, de badgast. Te verwachten is dat bij voltooiing van het strand en de nieuwe duinenrij het aantal badgasten zal toenemen. Dit gaat tegen het doel van de visie in. De rust die nu in het dorp heerst moet worden behouden en worden gehandhaafd door bepaalde groepen aan te trekken. De zomerse onrust door badgasten is geen last voor de bewoners. Het is de bedoeling dat de rust gefaciliteerd wordt. Door in het ontwerp plekken

aan te wijzen voor clustering van toeristische activiteiten kan de rest van het dorp ontlast worden. De extra stroom toeristen zorgt ook voor een vraag naar goede voorzieningen en ruime, goed onderhouden toegangswegen. Maar omdat bij deze visie niet het doel is om van Petten een badplaats te maken, is het de vraag of je ruimte moet maken voor goede voorzieningen.

Om de rust te waarborgen wordt er gedacht aan bewegwijzering van de weg naar de parkeerplaats voor het strand. Badgasten willen het liefst zo dicht mogelijk bij het strand parkeren dus is er in dit scenario meer ruimte gereserveerd voor auto's in het gebied waar nu het informatiecentrum/museum 'Dijk te Kijk' en de loodsen van de KNRM. Daarbij is er een nieuwe weg voor ogen. Deze weg ligt haaks op de zeewering landinwaarts en splits in een 'Y'-vorm in de Spreeuwendijk en de Ingenieur Van den Banstraat. De weg gaat dwars over het terrein van camping 'Korfwater'. Vanaf de rotonde bij Camping 'de Watersnip' is de route naar de uitgebreide parkeerplaats via de N502 bewegwijzerd. Bij de kruising met de Spreeuwendijk worden de badgasten over deze weg naar de 'Y'-kruising geleid. En

dan kunnen ze de weg naar de parkeerplaats volgen. Op de 'Y'-splitsing komt het informatiecentrum. Dit heeft meerdere functies. Staatsbosbeheer, ECN en HHKN kunnen belangstellenden van informatie voorzien. Ook bevindt zich in hetzelfde pand een servicebalie voor post- en geldzaken, het VVV en gemeentelijke zaken. Het VVV kan voorzien in de korte, bondige en directe informatie die wordt gevraagd. Ook kunnen hier fietsen worden gehuurd, om het gebied te verkennen. Dit zou kunnen in overleg met de plaatselijke fietsenhandel. Dit centrum komt op het zuidelijk deel van de camping, dat wordt afgesneden van de rest door de nieuw weg naar het strand. De camping mag chalets bouwen op de rest van zijn campingterrein en op een deel van de grond van Huis ter Duin, ter compensatie.

Het Korfwater heeft als jarenlang elke zomer last van een overvloed van badgasten die hun auto parkeren op de Korfwaterweg. Het gevolg is dat erg onveilige situaties ontstaan. Daarvoor is de parkeerplaats bedacht dichtbij het strand. Het Korfwater wordt afgesloten met een slagboom om ongewenst verkeer te weren. Het Korfwater wordt op meerdere punten in het plan

---

aangepakt. Zo wordt de manege opgeknappt en wordt daar een dieren-ontdektuin gecreëerd. Doordat in ons plan Petten zich gaat richten op onder andere ouderen en gezinnen, de rust zoekende mensen, is het te verwachten dat de ouderen hun kleinkinderen zullen uitnodigen om naar Petten te komen. Een kinderboerderij is erg geliefd bij kinderen, omdat kinderen uit Randstad het contact met het platteland verliezen is een dieren-ontdektuin in Petten een kans om de distanciëring te verkleinen. En een manege kan dienen voor het verhuur van paarden en pony's voor ritten in de omgeving.

Het Huis ter Duin bij het Korfwater krijgt een hotelfunctie. Dit hotel richt zich in de Groen en Gezond visie vooral op hulpbehoevende mensen.

Als een 'groene' draad door het scenario loopt de Groene ader. Deze zorgt voor begrenzing van de gebieden. De Groene ader is een natuurlijke verbindingzone voor natuur tussen de Duinen en de Hazepolder, en de aangrenzende polders. Deze scheidt het centrum van het Korfwater en zorgt dat het gebied niet overspoeld wordt door badgasten. De Groene ader heeft ook

een ecologische functie. Door de 'Natura 2000'-gebieden te verbinden kunnen zowel plant- als diersoorten migreren naar andere milieus. De tankvallen en de sportvelden zijn onderdeel van de Groene ader. Ten zuiden van Petten is in het verlengde van de verbindingzone een ecopassage gewenst met de weg langs de zeekering. Ter hoogte van Leihoek was deze passage gepland.

In het centrum van Petten zijn ook de nodige plannen. Zo staat bovenaan de lijst dat het aanzicht moet verbeteren. Nu zijn de huizen aan de noordoostkant van het Plein 1945 langzaam aan het verpauperen. Een oplossing daarvoor is het renoveren van de huizen. Ook moet de leegstand teruggedrongen worden. Door middel van wandel- en fietsroutes moet het dorpscentrum weer volstromen met bezoekers en dat er weer nieuwe uitbaters komen en nieuwe ondernemingen. De landelijke fietsroute 1 (LF 1 van Sluis naar Den Helder) moet bijvoorbeeld in plaats van over de Spreeuwendijk door de Ingenieur van den Banstraat, over het Plein 1945, door de Eriksstraat en naar de N502. Zo komen er meer dagtoeristen langs zonder extra auto's. Door ook de samenhang van het dorp te verbeteren is het gemakkelijker

om naar de supermarkt in het dorp te gaan. Het streven naar ruimere openingstijden kan ook leiden tot een grotere klandizie. Dit omdat de bewoners van het dorp overdag buiten het dorp werken en juist 's avonds boodschappen moeten doen. Door te een specifieke doelgroep bezoekers en inwoners in Petten te krijgen, kan ervoor gezorgd worden dat er ook winkels komen voor die doelgroepen.

Samenhang in het dorp is ook erg belangrijk. Door betere verbindingen tussen de wijken kunnen de lokale ondernemers daarvan profiteren. Tussen het centrum en de Nolmerban moet een directere verbinding komen. Nu moet het auto verkeer eerst het dorp uit en kan dan pas naar het centrum. Bredere straten maakt fietsen ook aangenamer. Dus ook het fietsgebruik kan toenemen.

Ook de structuur van het dorp kan aangepast worden. In dit scenario wordt voorgesteld om Petten-West de komende 30 jaar te herstructureren. De ontstaansgeschiedenis van het Petten zoals dat nu is kan beter tastbaar gemaakt worden. Dit wordt gedaan door de vooroorlogse dorpstructuur zicht-

baar te maken en vervolgens het gebied te herstructureren in deze oude structuur. Daarbij wordt als eyecatcher het oude kerkje herbouwd. Maar zonder religieuze functie. Daar moeten startersappartementen worden gemaakt, zodat een ontbrekende leeftijdscategorie in Petten zich toch kan vestigen. Omdat de oude dorpstructuur in het plan wordt hersteld kan in deze wijk ook de sociale cohesie verbeteren. Het is gebleken dat deze cohesie langzaam is gaan afbrokkelen de laatste jaren.

Het is voor de bewoners belangrijk elkaar te kunnen ontmoeten. Door het plein 1945 een impuls geven kan dit een ontmoetingsplek worden voor de bewoners. De ondernemers aan dit plein spelen daar een cruciale rol in. Ook moet Petten niet geïsoleerd raken. In de visie van Groen en Gezond in goede tijden wordt er uitgegaan van verbetering van het openbaar vervoer. Zo wordt een directe verbinding met Schagen en Alkmaar voorzien. Indirect kan ook snel gereisd worden naar Julianadorp, Den Helder en verder naar de Randstad. Door de betere OV-verbinding kunnen de ontbrekende voorzieningen door de steden in de buurt aangevuld worden. Daarbij kunnen ook ouderen in Petten

---

blijven wonen, zelfs als ze niet meer in staat zijn auto te rijden. Daarnaast kunnen ook de schoolgaande jongeren sneller naar hun school in de omgeving door beter openbaar vervoer.

Voor de toerist is beter openbaar vervoer ook een pluspunt. Dagjesmensen kunnen dan een wandeling in het gebied maken zonder de auto mee te hoeven nemen. Petten staat voor de toerist voor een rijkdom aan rust en natuur aan zee. De toerist kan het hele jaar terecht in Petten. De doelgroepen die wij willen bereiken zijn de natuurliefhebbers, sporters, ouderen en gezinnen. Voor de bewoners moet Petten zichzelf blijven, door de voorgestelde veranderingen blijft de rust gehandhaafd. De situatie wordt verbeterd voor wat betreft de voorzieningen. Alleen jongeren die kunnen niet veel in Petten. Door het verbeteren van de verbindingen met de grotere plaatsen kunnen zij elders hun ei kwijt. Ook zal het openbaar vervoer nog laat tot hun beschikking zijn. Er kan daarbij gedacht worden aan een 8-persoons bus in plaats van een reguliere streekbus. Zo blijft een dergelijke busdienst toch betaalbaar.

Naast dat er in het plan rekening wordt gehouden met bewoners en toeristen is er ook gekeken naar de grote bedrijven in de omgeving van Petten. ECN en de agrariërs hebben hier het grootste aandeel in. Duurzaamheid is een belangrijke pijler op het gebied van milieubewust leven, daarom wordt er bij het ECN veel onderzoek gedaan naar duurzame energie. In het scenario wordt ervan uitgegaan dat het ECN blijft in de gemeente Zijpe. Alleen moet het terrein wel compacter worden, ten behoeve van de natuurontwikkeling. Ook defensie moet de in onbruik geraakte oefenterreinen ontmantelen. Zo krijgt de natuur meer ruimte. Om te zorgen dat de landbouw geen invloed heeft op de natuurgebieden wordt er een bufferzone van 200 meter landinwaarts vanaf de N502 aangelegd, zodat vervuild grondwater niet in de duinen terecht komt. De bufferzone kan gebruikt worden voor accommodaties voor toeristen en recreatieve doeleinden.

.....

[scenario 2] *economische en demografische krimp*

De visie gaat uit van negatieve ontwikkelingen. Een nieuwe economische crisis staat voor de deur en er is veel vergrijzing en Petten loopt langzaam leeg. De bevolkingsgroei is zelfs negatief. Het gevolg van deze ontwikkelingen is dat er ruimte op de woningmarkt ontstaat. Daarnaast zullen door de economisch slechte tijden meer Nederlanders in het thuisland op vakantie gaan. Door het specifieke aanbod van Petten tot nu toe is het vooral geschikt voor de rustminnende mensen. Petten heeft dus een kans om het toerisme te laten groeien. Door de beperkte financiële middelen is er weinig budget voor de kustontwikkelingen. Er wordt in dit scenario dus van een goedkope oplossing voor de kustverdediging gekozen. De dijkverhoging is dan de eerste keuze. Deze dijkverhoging heeft gevolgen voor de ruimte. Door de verhoging is er in de breedte ook ruimte nodig. Deze ruimte wordt deels zeewaarts gevonden, maar ook landinwaarts. De verhoging zou dan betekenen dat het fietspad naar Camperduin langs de zeewering of hoger komt te liggen of wordt opgeheven. De dijkverhoging zorgt dus voor een reservering van de ruimte. Halver-

wege de zeewering kan dat betekenen dat het natuurgebied ruimte moet inleveren. Het vormt ook een bedreiging voor in de toekomst. Er kan later altijd overwogen worden om de dijk nog verder te verhogen, mocht de zeespiegel nog verder stijgen. Aan de andere kant kan het ook zijn dat er alsnog wordt gekozen in economische gunstige tijden voor zandsuppletie. Wel biedt de dijk mogelijkheden voor natuurontwikkeling op de oostkant van de helling. Er zou ook eventueel gedacht kunnen worden aan dijkwoeningen in de voet van de dijk. De dijkverhoging in het dorp gaat problemen opleveren door gebrek aan ruimte.

In het dorp zijn ook in de economisch mindere tijden maatregelen gepland. Allereerst het informatiecentrum: Dit is een clustering van het VVV, Staatsbosbeheer, Dijk te Kijk en het ECN.

Door het plaatsen van een informatiecentrum kan de recreatie in goede banen worden geleid en wordt er een nieuwe trekpleister gemaakt. Daarnaast kunnen er hier ook wandel- en fietsroutes komen te liggen. Dit informatiecentrum is ten westen van het huidige plein gepland. Hiermee wordt

---

bereikt dat de ondernemers aan het Plein 1945 zich in de komende 30 jaar deze kant op verplaatst. Als het informatiecentrum bezoekers gaat trekken, wordt verwacht dat de ondernemingen die nu aan het oude plein liggen zich naar een nieuw plein met het informatiecentrum verplaatsen. Ook kunnen er eventueel nieuwe ondernemingen komen. Door de ruime parkeergelegenheid, wordt verwacht dat dit zorgt voor veel bezoekers. Het huidige dorpsplein wordt bij het vertrek van de ondernemers niet aangepast. De vrijgekomen ruimtes kunnen worden omgebouwd tot appartementen voor jonge gezinnen of ouders. Het plein 1945 moet een open karakter houden. Ondanks dat de voorzieningen verplaatsen is het wel goed als er een centrale plek is voor jong en oud om samen te komen. Door toevoegen van beplanting in de vorm van bloembakken, kan het aanblik al verbeterd worden. De verplaatsing van het dorpsplein zorgt aan de ene kant voor rust in het woongedeelte van het dorp en aan de andere kant voor een betere connectie met het Korfwater.

Ook voor het Korfwater zijn er plannen. Op het terrein waar nu het Huis ter Duin staat is een kleinschalig en natuurlijk opgezet

bungalowpark bedacht. Als er bungalows neergezet worden, zorgt dit voor seizoensverbreding. Daarnaast past het ook in het open en natuurlijk karakter waar de visie voor staat. Huis ter Duin past niet in de omgeving, het is een afstekend geheel. Het moet plaats maken voor de bungalows. Camping 'Corfwater' is in de plannen vrij om een derde van zijn terrein te bebouwen met chalets. De rest van de camping moet zijn huidige functie behouden.

Op het terrein waar nu de manege staat is een kinderboerderij gewenst. Dit is een stukje ontspanning voor de inwoners en voor de toeristen. Het opknappen van het vervallen gebouw is een zeer geschikte uitdaging. Vanuit deze plek kunnen bijvoorbeeld ponyritjes voor kinderen worden georganiseerd.

Door de drukte van toeristen te concentreren rond de Spreeuwendijk wordt het Plein 1945 een stuk rustiger. De al wat drukker Spreeuwendijk zal dan onrustiger worden. Maar de rest van het dorp heeft hier wel baat bij. Aan de ontsluitingsweg zal een centrum voor zowel inwoners als toeristen ontstaan. De rust en de ruimte van Petten worden hier gebruikt en versterkt. Daarnaast wordt door

bijvoorbeeld de dijkverhoging de natuur ook gestimuleerd. De identiteit van Petten blijft gehandhaafd. Maar wel wordt er ingespeeld op de behoeften van de toeristen en bewoners.

Het doel is om toeristen bij het informatiecentrum te krijgen met het gevolg dat zij dan verder langs de winkels in Petten van het nieuwe plein gaan. Dit moet wel worden aangegeven. Vanaf de N502 is het de bedoeling dat voor de Spreeuwendijk het informatiecentrum wordt aangegeven. Zo wordt gezorgd dat het toeristische verkeer Petten inrijdt via de Spreeuwendijk en niet door de woonwijken gaan zwerven. Er komt dus één hoofdader door het dorp en die verbindt de belangrijkste onderdelen met elkaar.

Fasering

Het nieuwe plein wordt in een aantal fasen gerealiseerd:

[1] Komst informatiecentrum, aanpassing van de infrastructuur. Door het creëren van ruimte door middel van het aanpassen van de Spreeuwendijk krijgen nieuwe ondernemingen de ruimte. Daarna kan een aanzet in gang worden gezet om de eerste onderne-

mingen naar de plek te krijgen;

[2] Overplaatsing overige ondernemers. In deze fase kunnen eventueel nieuwe ondernemers zich hier vestigen. Omdat er wordt uitgegaan van economisch slechte tijden, zullen er in eerste instantie niet veel nieuwe ondernemingen komen;

[3] Voltooing van het gehele plein. Het uiteindelijke doel van dit plein is dat er een centrum wordt gecreëerd voor de inwoners én de toeristen. Het plein ligt namelijk op een plek die vanuit de camping, Petten en het Korfwater goed bereikbaar is.

Het Korfwater wordt ook in een aantal fasen gerealiseerd. Eerst wordt de kinderboerderij gebouwd en de stallen van de manege worden opgeknapt. Er is hier dan al genoeg vraag naar, omdat de inwoners en de toeristen op de camping en uit de omgeving er gebruik van kunnen maken. Tegelijk hiermee wordt ook het eerder genoemde informatiecentrum geplaatst.

De sloop van Huis ter Duin en de realisatie van het nieuwe bungalowpark komt later.

[3.2] Duurzame ontwikkeling

Bij duurzame ontwikkeling gaat het over ontwikkelingen die ervoor zorgen dat toekomstige generaties er ook gebruik van kunnen maken, er wordt dus gebruik gemaakt van onuitputtelijke bronnen. Het moet energiezuinig zijn en de ruimte kan multifunctioneel worden gebruikt zodat er geen verlies van ruimte optreed. Petten moet zichzelf bij deze visie kunnen redden in goede en slechte tijden, dus dat het een zelfvoorzienend dorp wordt. Dit kan eventueel in samenwerking met ECN. Hierdoor zal Petten zich beter op de kaart zetten als innovatief, duurzaam dorp in Noord-Holland.

Bij het positieve scenario zijn we in ons plan uitgegaan van meer toeristen die over een langere periode in het jaar komen, doordat er meer geld is om op vakantie te gaan. Hierdoor zal er meer te doen zijn in de weekenden en buiten de zomervakantie om, ook in de vakanties zoals de meivakantie en de herfstvakantie. Bovendien is er meer werkgelegenheid en meer vraag naar grote projecten met betrekking tot duurzaamheid. Bij het negatieve scenario zijn we uitgegaan van meer Nederlandse toeristen. Er is minder geld, dus ook minder geld om op

vakantie te gaan en daarom kiezen mensen sneller voor een vakantie in eigen land en wat is er dan beter dan een kustdorp om op vakantie te gaan. Daarom is er een lichte groei in het aantal toeristen. Verder zal er een stagnatie van de werkgelegenheid zijn. Bij de planvorming is hiermee rekening gehouden.

[scenario 1] *economische bloei en demografische stabiliteit/toename*

Het onderzoekscentrum van ECN breidt zich uit, daarom komt er meer onderzoek naar duurzame energie, en daardoor dus meer werkgelegenheid. Bovendien komt er een bezoekerscentrum die het imago van 'de kerncentrale' als zodanig moet verbeteren. In dit centrum wordt informatie verkregen over wat ECN allemaal doen. Hierbij wordt vooral gericht op gezinnen door een soort mini Nemo te creëren. Zo leren kinderen spelenderwijs wat ECN allemaal doet en leren de ouders tegelijkertijd ook. Ook basisscholen kunnen hier met schoolreisjes naar toe om de kinderen speelsgewijs te leren over duurzame energie en de wat er verder bij ECN gebeurt.

Bij het uitbreiden van onderzoeken van ECN kan gedacht worden aan zonnepanelen, windturbines, biomassa, golflagenenergie en het gebruiken van koelwater van ECN. Volgens LTO is er bij boeren wel animo voor windmolens, er kan verder onderzoek gedaan worden naar de mogelijke locaties hiervoor. Het opgespoten strand kan beschermd worden met energie opwekkende golfdempers.

Er zijn verschillende faseringen in de ontwikkeling in Petten. Eerst wordt het centrum van Petten aangepakt: De oudere woningen uit de jaren '60 wijk worden verbeterd en energiezuiniger gemaakt, deze woningen hebben nu een heel slecht energielabel. De huizen krijgen dikkere isolatie, een HR-ketel en dubbel glas. De huizen aan de oostkant van het plein kunnen worden gerenoveerd en worden gebruikt als starterwoningen wanneer er tegen die tijd blijkt dat er nog steeds vraag naar is.

Doordat we uitgaan van seizoen verbreding zijn er meer bungalows nodig, zodat men ook in koudere perioden kan verblijven in dit kustgebied. Deze vakantiehuisjes krijgen een Urban Turbine systeem zodat ze zelf

energie kunnen opwekken. Ook zullen de huisjes verwarmd worden met het koelwater van ECN.

Er komen nieuwe woningen op de plek van de manege omdat er meer mensen naar Petten trekken. Deze woningen worden geheel energiezuinig en zullen worden uitgerust met zonnepanelen en mos op het dak, zogenaamde 'groene daken'. Verder zal er een grotere en duurzame supermarkt komen en zal het koelwater van deze supermarkt en dat van ECN de woningen kunnen opwarmen. Een voorbeeld van een duurzame supermarkt is de Konmar in Heerhugowaard, deze maakt onder andere gebruik van LED verlichting en heeft zonnecellen op het dak. Bij de supermarkt kan ook een extra parkeerplaats worden gerealiseerd.

Verder kunnen er bijvoorbeeld tegels op het plein komen die door middel van zonne-energie 's nachts licht geven, of tegels die energie opwekken wanneer er op gelopen wordt. Bovendien kunnen er winkels worden gerealiseerd vanaf de Spreuwendijk door de Ir. van den Banstraat naar plein 1945 om toeristen te stimuleren naar het centrum te komen.

[scenario 2] *economische en demografische krimp*

Doordat er niet veel geld beschikbaar is wordt er rekening gehouden met dijkverbreding in plaats van een strandverbreding, dit is omdat dit veel goedkoper is. Er zullen hierdoor wel wat huizen aan de Noordzeestraat moeten verdwijnen. Deze huizen kunnen worden herbouwd op de Erikstraat, het 45 plein en de hoek van de Bergeendstraat en de JC Bellisstraat. Bij de bouw kunnen de oude materialen van de oude huizen worden hergebruikt en bovendien kan er meteen rekening gehouden worden met duurzaamheid door bijvoorbeeld dubbelglas en gras op het dak toe te passen. Een voordeel van een hogere dijk is wel dat er een minder zout milieu is achter de dijk, dus is er meer kans voor bomen en struiken om te groeien. Hierdoor ontstaat er een kans voor groenere wijken.

Als verdere ontwikkelingen komen naar voren de nieuwbouw van onder andere seniorenwoningen en starters en huurwoningen aan de Erikstraat en op de hoek van de Bergeendstraat en de JC Bellisstraat. Ook wordt Nolmerban verbonden met de rest van het dorp door het pad tussen de Bergeendstraat

en de Vliewint toegankelijk te maken voor auto's. Hierdoor komen er ook meer mensen door het centrum, wat tot een betere klandizie kan lijden.

Door in het Korfwater een bezoekerscentrum van ECN te maken worden mensen zich bewuster van duurzame energie. Ook kan er in het Korfwater een Evangelisch centrum komen met appartementen en een hotel in combinatie met de camping, dit zal ertoe lijden dat er ook toeristen kunnen komen in de winter. De parkeerplaatsen blijven bestaan en er wordt uitgebreid bij het Evangelisch centrum. Ook wordt de Spreuwendijk aangepast zodat auto's er niet zo hard meer rijden, er meer fietsers kunnen fietsen en het milieuvriendelijker is.

Bovendien wordt er hier gewerkt met een biovergisting installatie. Omdat er geen geld is voor dure duurzame technieken wordt de relatief goedkope biovergisting gebruikt. Er worden bloembolresten en mest gebruikt en door de installatie wordt er dan groene stroom gemaakt. Dit is duurzame stroom voor de Pettemers. De restproducten van het proces, het warme water en digestaat worden ook gebruikt. Het warme water gaat

naar de huizen in Petten en het digestaat wordt gebruikt als mest voor bloemteelt. Hierdoor wordt ruim 3500 ton CO₂ bespaard per jaar en er wordt 10% meer energie geproduceerd dan elektrische energie. Om 2000 huishoudens te voorzien van stroom is 22.000 ton aan stoffen per jaar nodig, 11.000 ton mest en 11.000 ton energie houdende producten zoals energiemais, GFT en grof tuinafval(GTA). Deze aantallen kunnen verkregen worden door onder andere:

- 11.000 ton energiemais per jaar kan worden geleverd door 40 ha landbouwgrond hiermee te verbouwen;
- Het GFT en GTA uit de kop van Noord-Holland te gebruiken. De gemeente Zijpe levert 2.400 ton per jaar en Den Helder levert 5.600 ton per jaar.

Wanneer het GFT en GTA uit de gemeente Zijpe wordt gebruikt en dat dan gecombineerd wordt met energiemais, is ongeveer 31 hectare aan landbouwgrond nodig.

Uiteindelijk zal het dorp Petten duurzamer worden, en zullen er geen uitputtelijke bronnen meer hoeven te worden gebruikt. Dit is goed voor het milieu en voor de volgende generaties.

[3.3] Outdoor Petten

[scenario 1] *economische bloei en demografische stabiliteit/toename*

Wat houdt de visie in voor de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling van de regio, de gemeente Zijpe en in het bijzonder van petten en de omgeving?

De regio: de hoeveelheid toeristen zal gaan toenemen, met name de weekendjes weg. De hoeveelheid voorzieningen langs de kust en het aantal files zullen daarmee ook toenemen.

De gemeente Zijpe: de huidige toeristische plaatsen in de gemeente groeien en nemen in drukte toe. Petten zal met deze trend meegaan, maar houdt - in tegenstelling tot de andere dorpen - zoveel mogelijk de rust die het altijd heeft gehad.

Petten: zoals gezegd gaat Petten groeien. Petten gaat zich richten op de sporters en avontuurlijke vakantiegangers. Massatoerisme wordt gemeden, maar toenemende drukte zal onvermijdelijk zijn. In vergelijking met de andere dorpen is het in Petten nog steeds relatief rustig. Voor surfers is Petten ook ideaal, want Petten is als derde beste

surfstrand van Nederland een perfecte plaats voor hét surfdorp van Nederland.

Wat zijn de maatschappelijke en ruimtelijke consequenties van de dijkversterking en de verbreding van het strand? Gaan dijkversterking en strandverbreding gepaard met kansen en bedreigingen voor de ontwikkeling waar de visie zich op richt? Hoe worden de kansen benut en hoe wordt het hoofd geboden aan die bedreigingen?

In dit scenario gaan we er van uit dat er een grote hoeveelheid geld is ontstaan doordat de economie in een hoogconjunctuur verkeert. Hierdoor kunnen we de zandsuppletie uitvoeren en de dijkversterking achter ons laten. We gaan onderzoeken welke effecten de suppletie heeft voor de golfstroom, zodat de golfkwaliteit niet verslechtert en de toekomstige surfactiviteiten niet in gevaar komen. Hiermee zetten wij een dikke streep door de bedreigingen die een suppletie met zich meebrengt.

Wat betekent de visie voor het gebruik en de ontwikkeling van het dorpscentrum en het korfwater en hoe is dat uitgewerkt in de inrichting en vormgeving van de gebieden?

Dorpscentrum: de oude, blauwe huisjes aan het 1945 plein worden gesloopt. Hiervoor in de plaats komen winkels met appartementen erboven die beschikbaar zijn voor verhuur. Dit is ook de toekomstvisie van de grondeigenaar. Het dorpscentrum wordt duidelijk zichtbaar vanaf de grote aanlooproute naar het strand (Spreeuwendijk). De Spar gaat uitbreiden op de huidige locatie. Om winkels in dit centrum te laten vestigen wordt er een subsidie gegeven om in ieder geval de eerste jaren een vol centrum te hebben vol bedrijvigheid en sfeer. Een groot deel van de voorzieningen wordt aangepast aan de vraag van de toerist. Dat betekent bijvoorbeeld een sportwinkel met een groot assortiment en bed&breakfast gelegenheden. De parkeerplaatsen langs de Spreeuwendijk worden uitgebreid richting het westen. Het seizoen wordt breder door bijvoorbeeld activiteiten als bedrijfsuitjes. Hierdoor worden er het hele jaar door mogelijkheden en inkomsten gecreëerd.

Korfwater: in het Korfwater komt een nieuwe manege. Deze manege is toegankelijk

voor iedereen; toeristen en inwoners. De rust moet in korfwater bewaard blijven. Er komen meer wandelpaden in dit gebied en Staatsbosbeheer stemt hier graag mee in. Ook wordt hier een survivalbaan aangelegd.

Op welke identiteit is de visie gericht, hoe kunnen zij worden versterkt, welke aspecten zijn daarbij van belang en hoe komen die in het ruimtelijk plan tot uitdrukking?

Onze visie is gericht op het dorpse karakter; de rust staat centraal. De publiciteit wordt tot een minimum beperkt om te voorkomen dat de massa hierheen komt. Reclame voor de surfschool gaat via mond-op-mond reclame en binnen de surfwereld, reclame voor het avontuurlijke deel gaat via flyers en tijdschriften die schrijven over dergelijke activiteiten.

Wat is het perspectief voor de onderscheiden categorieën inwoners van Petten? Wat moet er worden gedaan voor de schoolgaande kinderen, de opgroeiende jeugd, jong volwassenen, de gezinnen met kinderen, oudere inwoners en bejaarden?

Alle faciliteiten zijn het hele jaar door toegankelijk voor alle bewoners en bezoekers van het dorp Petten. Doordat het

---

seizoen verbreed wordt hebben winkels een grotere kans om te overleven in het winterseizoen. De leefbaarheid zal toenemen door deze verscheidenheid aan diensten. Door de toename van toeristen in de winter zal het dorp levendiger zijn in deze maanden en zowel het plezier voor de jongeren als de gezellige sfeer voor de volwassenen verbeterd worden.

Op welk toeristisch-recreatief product is deze visie gericht? Voor welke doelgroepen is dat product interessant, wat is het palet van mogelijkheden en arrangementen dat wordt aangeboden en hoe wordt het seizoen verbreed?

Goed strand voor surfers, strandclub, parkeren bij het strand, buggyracen, flightboarden, mountainbiken, surfen, paardrijden, survivalen, stormbaan, veldrijden, kitesurfen, avontuurlijke activiteiten, BMX, klimmuur, van de kerktoren abseilen en erop klimmen, samen met een speeltoestel op het plein creëer je levendigheid in het centrum en de rest van het dorp. Niet in hoogseizoen: bedrijfsuitjes.

Wat houdt de visie in voor de toekomstige ontwikkeling van het agrarische grondgebruik

(in het bijzonder de bollenteelt), van het ECN en van de overige bedrijvigheid?

ECN: het ECN blijft in Petten en zowel de hoge-fluxreactor als het bezoekerscentrum komen erbij. Dit zorgt voor meer banen, een toenemend aantal inwoners en gedeeltelijk een beter imago van Petten. Bij de vorige uitbreiding van ECN is er een heel woonwijk bijgebouwd voor de nieuwe medewerkers. Hier is toen geen gebruik van gemaakt. We gaan er daarom van uit dat niet het aantal woningen moet worden verhoogd, maar dat deze geldsom gestopt moet worden in een betere ontsluiting en samenhang van het hele dorp.

Agrarisch grondgebruik: onze visie bevat geen grote veranderingen voor de agrarische sector. We willen Petten niet uitbreiden en de landbouw blijft waar het nu is.

Wat houdt de visie in voor de mobiliteit, bereikbaarheid, en toegankelijkheid? Wat zijn daarvan de consequenties voor verkeer, openbaar vervoer en infrastructuur en het parkeren?

Het centrum, het strand en de gecreëerde faciliteiten zijn toegankelijk voor iedereen. Het aantal parkeerplaatsen wordt uitgebreid. Alle parkeerplaatsen zijn te gebruiken

tegen een kleine vergoeding. De afslag naar Petten moet niet meer door het centrum vanwege de veiligheid van de basisschoolkinderen en om drukte van auto's in het centrum te voorkomen. Het centrum moet autoluw worden. Vanwege de nieuwe verbinding tussen de A7 en N9 zal er meer verkeer komen vanaf het Noorden. De aanvoerroutes vanuit het noorden naar het centrum en het strand moeten daarop aangepast worden en er komen nieuwe parkeerplaatsen aan de spreekwending, tussen het Korfwater en het centrum.

Wat houdt de visie in voor de toekomstige ontwikkeling van natuur en landschap?

De natuur moet behouden blijven, er moeten bomen geplaatst worden op de camping zodat er minder last is van geluids-, wind- en warmteoverlast en er moet meer natuur in de wijken worden gesitueerd. Dat zal overlast van verkeer en burens verminderen, de schaduw zal op hete dagen de temperatuur in het dorp doen dalen en er ontstaat een gezond evenwicht tussen groen en bebouwing; wat de leefkwaliteit extra bevordert.

De realisatie in 9 stappen

[1] Onderzoek zandsuppletie en start aanleg manege. Als eerste moet er wat voorbereidend werk gedaan worden. Er moet namelijk onderzocht worden hoe de stromingen lopen aan de kust en waar het zand moet worden neergelegd bij de suppletie. Zo kunnen we er voor zorgen dat bij het uitvoeren van de suppletie deze zeestromen niet verstoord worden en de golfkwaliteit voor het surfen behouden blijft. In de tussentijd wordt er een begin gemaakt met de bouw van de nieuwe manege. De oude gebouwen, hekken, etc. worden gesloopt en daarvoor in de plaats komt een modern gebouw dat van alle gemakken voorzien is voor zowel mens als dier.

[2] Zandsuppletie. Als het onderzoek naar de zandsuppletie is uitgevoerd gaat de suppletie ook daadwerkelijk plaatsvinden. Na verloop van tijd ontstaat er een ruim zandstrand van ongeveer 200 meter breed langs de hele kust van Petten.

[3] Sloop en nieuwbouw "blauwe huisjes" op het plein 1945. De oude huurwoningen tegenover de Spar, aan de overkant van het plein worden gesloopt. Daarvoor in de plaats

---

komen er moderne winkels met daarboven luxe eengezinswoningen. Het centrum krijgt hierdoor een moderne en aantrekkelijke uitstraling.

[4] Aanleg surf-/ligstrand, en de survival-baan. Als de suppletie goed is uitgevoerd kan de surfclub worden gevestigd. Omdat we willen voorkomen dat de grote massa hierop afkomt, zal er binnen de surfwereld een nieuwsbericht worden verspreid waarin actieve surfers worden aangemoedigd om naar Petten te komen. Hierdoor krijgen we alleen de mensen die werkelijk bekend zijn met deze sport en deze actief uitvoeren. Het ligstrand is per direct beschikbaar voor iedereen.

[5] Opknopbeurt plein 1945. Wanneer de moderne winkels en woningen aan het plein klaar zijn, ontstaat er een contrast tussen de oost en de westkant van het plein. Om dit contrast weg te nemen vernieuwen we de overige gebouwen op het plein. De woningen worden voorzien van een nieuwe laag verf en worden zo nodig gerenoveerd. Om de leegstand tegen te gaan is het de bedoeling dat er nieuwe, zowel kleine als grotere winkels worden geworven. Deze nieuwe

winkels krijgen de komende maanden of zo nodig jaren een subsidie om goed te kunnen opstarten totdat de winkels uiteindelijk sterk genoeg zijn en op zichzelf kunnen bestaan. Het VVV wordt van de huidige locatie verplaatst naar een van de nieuwe winkelpanden, het oude VVV-gebouw wordt gesloopt.

[6] Oprichten overige activiteiten. Nu de basis voor alles aanwezig is, kunnen de overige faciliteiten worden aangelegd. Deze faciliteiten zijn: BMX-parcours, abseilen, wandklimmen, buggyracen, flightboarden. Dit zorgt ervoor dat Petten een echt outdoor-dorp wordt.

[7] Uitbreiding/aanpassing parkeerplaatsen. De parkeerplaatsen aan de Spreeuwendijk worden gefaseerd uitgebreid. Uiteindelijk wordt het aantal parkeerplaatsen verdubbeld. De parkeerplaatsen zijn vanaf dat moment niet meer gratis, maar het tarief blijft zeer laag. Dit brengt extra geld in de gemeentekas om in de toekomst extra activiteiten te kunnen organiseren.

[8] Herinrichting entree centrum vanaf de Spreeuwendijk. Wanneer je als toerist op dit moment op de Spreeuwendijk rijdt, ben je al snel langs het centrum zonder het te merken. De bedoeling is natuurlijk dat wanneer toeristen over de Spreeuwendijk naar het strand rijden, dat ze het gezellige, moderne, uitnodigende en vooral het volledig gevulde centrum zien. De Ir. Van den Banstraat moet daarom breder en opener van opzet worden.

[9] “Vergroening” woonwijken. Tenslotte mogen de woonwijken een boost krijgen op het gebied van de groenvoorziening. De groene kleur zorgt voor een betere sfeer in de straten, bevordert de leefbaarheid en de gezelligheid onder de bewoners en Petten kan in de toekomst klimaat-neutraal worden.

[scenario 2] *economische en demografische krimp*

Bij dit scenario binnen de visie outdoor moeten we er voor kiezen om minder wijzigingen aan te brengen in het gebied van Petten. De reden daarvoor is dat we er vanuit gaan dat we in een langdurige periode blijven van economische neergang en demografische krimp. Het doel is dan ook om de kosten zo laag mogelijk te houden. De punten die we gaan aanpakken moeten dan ook op een zo efficiënt mogelijke manier uitgevoerd worden met het best mogelijke resultaat.

Met deze voorwaarden hebben we ervoor gekozen om gedeeltelijk andere, goedkopere activiteiten te installeren in en om Petten. Dit scenario zal minder naar het extreme reiken en is deels gebaseerd op de huidige economische situatie. Binnen dit scenario kunnen we als eerste stappen de volgende elementen gaan aanpassen om het dorp een actiever karakter te geven:

- Het plaatsen van een surfloods en een reddingsbrigade op het strand;
- Het creëren van beachvolleybalvelden;
- Het bouwen van een vispier. Een lang, houten vlonderpad waar vissers hun hart

---

kunnen luchten.

- Het aanleggen van ruiterspaden m.b.t. de route in het Pettemerbos en het opknappen van de oude manege.

Wanneer dit is voltooid, zijn er nog een aantal maatregelen met betrekking tot de kustversterking. In dit scenario hebben we ervoor gekozen om geen suppletie uit te voeren. Deze keuze is gemaakt met het argument dat een suppletie jarenlang hoge kosten voor onderhoud met zich mee brengt. Deze kosten zullen bij een dijkverhoging lager uitvallen.

De daaropvolgende maatregelen volgens dit scenario zijn:

- Het ontwikkelen van een nationaal fietsnetwerk lang de Nederlandse kust;
- Het plaatsen van fietsenstallingen in het centrum van Petten;
- Het vernieuwen van de woningen en winkels aan het Plein 1945. De gebouwen behouden hun bestemming, maar worden drastisch gemoderniseerd.
- De VVV krijgt een reorganisatie waarna het een informatiecentrum wordt voor de outdooractiviteiten die het dorp te bieden heeft en de VVV gaat starten met het verhu-

ren van mountainbikes en stadsfietsen.

- Tot slot worden er een aantal parkeerplaatsen verlegd.

Pas wanneer de dijk af is komen alle voorzieningen tot hun recht en vormen ze voor Petten een geheel.

[3.4] Regionale ontwikkeling

[scenario 1] *economische bloei en demografische stabiliteit/toename*

Wat houdt de visie in voor de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling van de regio, de gemeente Zijpe en in het bijzonder van petten en de omgeving?

Algemeen: dit scenario gaat uit van economische en demografische groei.

Regio: door economische groei neemt het aantal werkende mensen toe, ook het aantal fulltime werkende vrouwen neemt toe. Als resultaat gaan de mensen meer in de buitenland op vakantie dan in Nederland. Het aantal toeristen die voor een langere periode in Nederland hun vakantie vieren neemt af. De dag- en weekendrecreatie neemt toe.

Gemeente Zijpe: omdat mensen meer financiële middelen hebben, wordt het openbare vervoer minder gebruikt.

Petten: de rustige en familiale sfeer van Petten blijft behouden. De inwoners hebben een goede band met hun dorp. Maar ook de mensen uit de regio weten Petten te vinden.

Wat zijn de maatschappelijke en ruimtelijke consequenties van de dijkversterking en de verbreding van het strand? Gaan dijkversterking en strandverbreding gepaard met kansen en bedreigingen voor de ontwikkeling waar de visie zich op richt? Hoe worden de kansen benut en hoe wordt het hoofd geboden aan die bedreigingen?

Er wordt vanuit gegaan, dat de strandverbreding wordt uitgevoerd. Daardoor is de kans groot dat horeca activiteiten zoals strandbistro, lounge, speeltuinen e.d. zich op het strand bij Petten zullen ontwikkelen.

Wat betekent de visie voor het gebruik en de ontwikkeling van het dorpscentrum en het korfwater en hoe is dat uitgewerkt in de inrichting en vormgeving van de gebieden?

Natuurgebied Korfwater moet voor recreanten worden opengesteld om van de natuur te kunnen genieten rondom Petten. De manege wordt een kinderboerderij voor de recreanten met kinderen. Er wordt ook een kinderdagverblijf geplaatst. Door deze maatregelen kunnen de vrouwen uit Petten zonder problemen overdag werken terwijl hun kinderen meer in contact komen met de natuur. Er kunnen prima excursies naar het natuurgebied Korfwater worden georgani-

---

seerd. De parkeerplaats ten zuiden van de manege krijgt een meervoudige functie. Zo kan het in de winter als schaatsbaan worden gebruikt en in de zomer eventueel als voetbalveld.

Recreanten worden over de Korfwaterweg en de Spreuwendijk naar de Strand geleid. Deze weg kan met hulp van kinderen aantrekkelijker worden gemaakt zoals stoeptegels van de kinderen. Aan het begin van het dorpscentrum wordt een klein plein met bloemen gecreëerd. De VVV wordt daarheen verplaatst. Er wordt een uitnodigende entree gecreëerd waardoor mensen worden uitgenodigd het centrum te bezoeken. Horeca wordt in het centrum gebundeld. Omliggende huizen worden opgeknapt zodat er een aantrekkelijke buurt ontstaat. Op de begane grond van de omliggende huizen vestigen zich winkels. Daarboven wonen mensen. Vanwege de identiteit van Petten komt er geen hoogbouw.

Op welke identiteit is de visie gericht, hoe kan deze worden versterkt, welke aspecten zijn daarbij van belang en hoe komen die in het ruimtelijk plan tot uitdrukking?

Petten is een kustdorp met een familiale

en rustige sfeer. Het is niet van belang dat Petten een toeristische functie krijgt. Belangrijk is dat inwoners zich kunnen identificeren met hun eigen dorp. Voorwaarde is dat bewoners worden betrokken bij nieuwe ideeën en bij de realisering daarvan. Een sterke binding met het dorp creëren is van belang om de vergrijzing tegen te gaan. In dit plan is geen ruimte voor grootschalige industrie.

Wat is het perspectief voor de onderscheiden categorieën inwoners van Petten? Wat moet er worden gedaan voor de schoolgaande kinderen, de opgroeiende jeugd, jong volwassenen, de gezinnen met kinderen, oudere inwoners en bejaarden?

Openbaar vervoer moet verbeteren zodat kinderen zelfstandig naar school en vrienden kunnen gaan. In het bijzonder de ov-verbinding met Schagen. Daar profiteren alle inwoners zonder auto van.

Door de combinatie van kinderdagverblijf met een kinderboerderij is er meer vermaak voor de kinderen en leren ze, bijvoorbeeld door het verzorgen van de dieren, verantwoordelijkheden te dragen.

Voor de jeugd worden er op het nieuwe strand (bijvoorbeeld in de nieuwe lounge) evenementen georganiseerd. De jeugd heeft daardoor een hangplek met disco en veroorzaken geen overlast voor andere mensen.

Op welk toeristisch-recreatief product is deze visie gericht. Voor welke doelgroepen is dat product interessant, wat is het palet van mogelijkheden en arrangementen dat wordt aangeboden en hoe wordt het seizoen verbreed?

De doelgroep zijn dagrecreanten met kinderen. Die kunnen in de kinderboerderij verblijven of met hun ouders op educatieve leerpaden de omgeving ontdekken. Maar ook natuurliefhebbers of strandbezoekers kunnen van de rust in Petten genieten. Door de kinderboerderij, die de hele jaar is geopend, de steeds wisselende natuur en door een eventuele schaatsbaan wordt het seizoen verbreed.

Wat houdt de visie in voor de toekomstige ontwikkeling van het agrarische grondgebruik (in het bijzonder de bollenteelt), van het ECN en van de overige bedrijvigheid?

In deze visie is het niet van belang het agrarische grondgebruik te veranderen. De ECN

heeft ook geen betrekking op de geplande ontwikkelingen in Petten. Het bedrijventerrein in Petten wordt in principe niet uitgebreid.

Wat houdt de visie in voor de mobiliteit, bereikbaarheid, en toegankelijkheid? Wat zijn daarvan de consequenties voor verkeer, openbaar vervoer en infrastructuur en het parkeren?

Zoals hiervoor al is aangegeven moet het openbaar vervoer worden verbeterd. De ontsluiting van Petten blijft hetzelfde echter de veiligheid voor kinderen van de Spreuwendijk is een belangrijk verbeterpunt. Bij evenementen en bij mooi weer gaat er tussen Petten en de verder gelegen parkeerplaat een shuttlebus rijden.

Wat houdt de visie in voor de toekomstige ontwikkeling van natuur en landschap?

Deze visie gaat uit van een duurzaam gebruik van de natuur rondom Petten. Ook in de toekomst komen mensen naar Petten om te genieten van de bijzondere natuur en de rust.

[scenario 2] *economische en demografische krimp*

Wat houdt de visie in voor de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling van de regio, de gemeente Zijpe en in het bijzonder van Petten en de omgeving?

Algemeen: het scenario gaat uit van een economische crisis en demografische krimp. *Regio:* door lagere geboortecijfers en vergrijzing neemt de bevolking af.

Gemeente: door de economische krimp zijn er minder bedrijven aanwezig waardoor er ook minder werkgelegenheid is voor de inwoners van de Gemeente Zijpe. Doordat mensen minder kunnen werken, hebben ze ook minder geld beschikbaar, gaan ze meer gebruik maken van het openbaar vervoer en tijdens de vakantie blijven zij dichterbij huis. *Petten:* vanwege urbanisatie trekken de jongere mensen weg. Dit in combinatie met vergrijzing veroorzaakt leegstand. Bovendien willen mensen in kleinere en goedkopere woningen wonen, omdat er niet veel geld beschikbaar is.

Wat zijn de maatschappelijke en ruimtelijke consequenties van de dijkversterking en de verbreding van het strand? Gaan dijkverster-

king en strandverbreding gepaard met kansen en bedreigingen voor de ontwikkeling waar de visie zich op richt? Hoe worden de kansen benut en hoe wordt het hoofd geboden aan die bedreigingen?

Om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering op te vangen wordt voor dijkverhoging en verbreding gekozen. Hierdoor wordt werkgelegenheid gecreëerd, wat weer tegen de economische crisis werkt.

Wat betekent de visie voor het gebruik en de ontwikkeling van het dorpscentrum en het korfwater en hoe is dat uitgewerkt in de inrichting en vormgeving van de gebieden?

Om toeristen en daarmee geld naar Petten te halen, wordt Huis ter Duin verbouwd tot een wellness centre met aangrenzend een bungalowpark. Het centrum van Petten wordt onder de onderwerpen "Bollenteelt" en "Strand en Zee" vernieuwd. Bovendien worden de aanwezige huizen voor winkelgelegenheden verbouwd.

Op welke identiteit is de visie gericht, hoe kunnen zij worden versterkt, welke aspecten zijn daarbij van belang en hoe komen die in het ruimtelijk plan tot uitdrukking?

Voor de toeristen is Petten vooral belangrijk

voor de rust en de ontspanning. Daarom wordt er voor een wellness centre gekozen. Bovendien zal de economische crisis worden opgevangen, doordat de kans wordt gecreëerd voor jongeren om tijdens de bouw van dit centre een opleiding te kunnen volgen. Na deze opleiding hebben ze een grotere kans op een baan.

Wat is het perspectief voor de onderscheiden categorieën inwoners van Petten? Wat moet er worden gedaan voor de schoolgaande kinderen, de opgroeiende jeugd, jong volwassenen, de gezinnen met kinderen, oudere inwoners en bejaarden?

Om het vervoer te bevorderen worden de verbindingen tussen Petten en de omliggende dorpen verbeterd. Bovendien is het opleidingsmodel een kans voor de jongeren van Petten om werkgelegenheid te vinden en zo in Petten te blijven wonen.

Op welk toeristisch-recreatief product is deze visie gericht. Voor welke doelgroepen is dat product interessant, wat is het palet van mogelijkheden en arrangementen dat wordt aangeboden en hoe wordt het seizoen verbreed?

De wellness- en natuurgeoriënteerde toeris-

ten hebben in Petten de mogelijkheid om in het wellness centre te ontspannen om vervolgens in het natuurgebied Korfwater en aan het strand van de natuur te kunnen genieten. Daarbij is de rust van Petten een belangrijk punt voor de inwoners van de gemeente en de regio. Bovendien worden door de opbouw van het bungalowpark toeristen ook in de winter naar Petten gehaald. Mensen hebben hier de mogelijkheid om met weinig beschikbare financiële middelen toch op vakantie te kunnen gaan.

Wat houdt de visie in voor de toekomstige ontwikkeling van het agrarische grondgebruik (in het bijzonder de bollenteelt), van het ECN en van de overige bedrijvigheid?

Door nieuwe werkgelegenheid te creëren wordt de economie gestimuleerd en daarmee het wegtrekken van de bedrijven tegengewerkt.

Wat houdt de visie in voor de mobiliteit, bereikbaarheid, en toegankelijkheid? Wat zijn daarvan de consequenties voor verkeer, openbaar vervoer en infrastructuur en het parkeren?

Het openbaar vervoer wordt drastisch verbeterd.

---

*Wat houdt de visie in voor de toekomstige
ontwikkeling van natuur en landschap?*

In dit scenario zijn geen extra plannen of
wijzigingen voor de natuur en het landschap
verwerkt.

.....

De studenten die aan het project hebben
gewerkt:

Adelerhof, Bas	Lucassen, Pim
Annot, Joanne	Neefjes, Jules
Arts, Susan	Nevenzeel, José
Berg, Sabine van den	Nietiedt, Sarah
Bongers, Marsja	Noest, Marit
Bosse, Antonia	Oosten, Peter van
Brink, Tijs van den	Oosterhaven, Ruud
Broek, Liz van den	Platteeuw, Sylvia
Buursen, Frank	Reijn, Mariska van
Dolders, Thijs	Reiling, Mart
Ellenkamp, Roel	Ridder, Jillis de
Fransen, Marloes	Romein, Andrea
Graaff, Stella de	Sauren, Arjan
Grift, Jeroen	Schellekens, Mart
Haan, Mieke de	Schouten, Wouter
Heer, Fiona de	Sijbers, Sander
Jong, Susan de	Smid, Koen
Karelse, Marlies	Tol, Jelmer van
Klein Gebbink, Christian	Tolboom, Bart
Kok, Dennis	Vlaar, Rosanne
Kooij, Boris	Westerman, Sharon
Kroeze, Jorieke	Zuiden, Marieke van

Colofon

Auteurs

Eerstejaars studenten Landschapsarchitectuur en Ruimtelijke Planning, Wageningen Universiteit

Wageningen, september/oktober 2010

Wageningen Universiteit
Leerstoelgroep Landgebruiksplanning

Vormgeving

René van Seumeren

Drukwerk

Grafisch Servicecentrum, Wageningen